

**Міжнародна науково-практична конференція
«Виклики соціально-орієнтованої економіки в євроінтеграційних умовах»**

Руда Людмила

студентка

Македон Галина

асистент

ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

м. Ніжин

СВІТОВИЙ ДОСВІД СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Серед основних пріоритетів сучасної освітньої політики у багатьох країнах світу чільне місце посідає розробка та реалізація ефективної стратегії розвитку вищої освіти.

Для утримання високого конкурентного статусу великого значення має характер конкурентних переваг, що досягаються вищими навчальними закладами за рахунок тих чи інших факторів. Визначальними серед них у міжнародному університетському змаганні за лідерство є: високопродуктивний інтелектуальний капітал, який здатний генерувати унікальні результати наукових пошуків (талановиті дослідники, викладачі та студенти); розвинена матеріально-фінансова та інфраструктурна база, що забезпечує високу дослідницьку результативність і найвищі освітні стандарти; прозора та ефективна система управління, побудована на принципах академічної свободи та університетської автономії, завдяки чому активізується увесь внутрішній продуктивний потенціал університетів; інституціональна та фінансова підтримка з боку держави, покликана сприяти модернізації університетського сектору, розбудові глобально конкурентоспроможних університетських закладів.

З огляду на це, стає зрозумілим, що загальні результати реформування усієї системи вищої освіти визначаються успішністю заходів, спрямованих на консолідацію та ефективне використання усіх зазначених вище чинників. На досить складне питання чи можна і в який спосіб досягнути такого успіху за обмеженої фінансово-ресурсної та інфраструктурної бази українських університетів, загального дефіциту державних фінансових ресурсів в Україні, можна відповісти, звернувшись до міжнародних порівняльних оцінок та аналізу світового досвіду у цій сфері.

Аналітичні дослідження демонструють, що за інших рівних умов простежується закономірність, що чим більше університетських закладів досягають міжнародного конкурентного статусу (зокрема за ознакою належності ВНЗ до Шанхайському рейтингу світових університетів, ТОП-500; дані за 2012 рік), тим якіснішою є національна система вищої освіти.

Реформа вищої освіти в Україні має бути «супутником» давно назрілих економічних реформ, орієнтованих на нарощення модернізаційного потенціалу національної економіки і суттєве підвищення життєвих стандартів у країні. Системна нормативно-законодавча реформа – це необхідна умова для такого поступу, але далеко не достатня.

Напрям 3

«Досвід застосування та перспективи впровадження інновацій у вищій школі»

Для прикладу, подібні трансформації у Китаї, які також великою мірою набули імпульсу із прийняттям в 1997 році оновленого законодавства у сфері вищої освіти, уже тривають чи не два десятиліття. Однак це відбувалося і продовжується на фоні стрімкого економічного зростання в країні і в поєднанні з багатьма дієвими заходами стимулюючого характеру на користь університетів. В подібний спосіб розвивалися й національні системи вищої освіти в багатьох інших країнах. У контексті сказаного на особливу увагу заслуговує систематизація національних стратегій становлення конкурентоспроможних університетів.

Ось перелік моделей національних стратегій розбудови висококонкурентних університетів (світового класу), які практикуються у різних країнах світу, враховуючи у тому числі фактор наявності/достатності у них економічних ресурсів.

Перша модель – стратегія «вшир» (від якісної масової вищої освіти – до створення університетів світового класу) – передбачає досягнення країною найвищих стандартів у сфері навчання та викладання, розширення загального доступу населення до високоякісних освітніх послуг, нарощування дослідницького потенціалу університетів і в результаті поступове виділення університетських закладів, здатних конкурувати на міжнародному рівні. Нині дана стратегія застосовується у багатьох країнах Західної Європи, де завдяки потужному економічному потенціалу та поширеним соціальним традиціям національні уряди повною мірою забезпечують фінансування університетського сектору. Набагато меншої ваги набуває форсоване просування державою своїх університетів до світових академічних рейтингів.

Друга модель – стратегія «вглиб» (від піонерних досліджень у проривних сферах знань – до створення університетів світового класу) – полягає у розбудові за активної інституціональної та фінансової підтримки держави глобально конкурентних університетів на базі невеликої кількості уже існуючих університетських закладів, потенційно спроможних здійснювати важливі та перспективні наукові дослідження світового рівня. Ця стратегія активно використовувалась для розбудови університетів у Східній Азії протягом другої половини ХХ ст. (Пекінський університет, Токійський університет і Університет Кіото, Національний Тайванський університет, Сеульський університет та ін.). Нині цю модель застосовують у країнах, які динамічно розвивають свою економіку, у тому числі освітній сектор (Бразилія, Китай, Саудівська Аравія та ін.). Наявні у них економічні ресурси ще в цілому недостатні для фінансування університетів на рівні світових стандартів, тому вагомі зусилля урядів додатково концентруються на фінансовій підтримці деякої обмеженої когорти ВНЗ, які мають найбільший конкурентний потенціал і здатні в перспективі представляти державу на глобальному ринку освітніх послуг.

Міжнародна науково-практична конференція «Виклики соціально-орієнтованої економіки в євроінтеграційних умовах»

Третя модель – комбінована стратегія «вшир» та «вглиб» – є певним поєднанням двох попередніх і на сьогоднішній день практикується здебільшого у високорозвинених країнах світу, передусім у США, Австралії, Японії, Новій Зеландії, Південній Кореї, частково у Китаї і все більшою мірою в Західній Європі. Знаковим для цієї моделі є стрімкий розвиток потужного приватного університетського сектору.

При цьому не варто ставити за самоціль гонитву українських ВНЗ за міжнародними рейтингами чи форсоване їх просування до складу ТОП-100 чи ТОП-200 світових рейтингових таблиць. Для цього в Україні не вистачить ані фінансових ресурсів, ані політичної волі, а загальний результат не виправдає потрачені зусилля. Деякі міжнародні експерти, зокрема, Дж. Дуглас із Каліфорнійського університету в Берклі, також критикують подібні стратегії, віддаючи перевагу натомість ідеї розбудови так званих «флагманських» університетів – по суті, висококонкурентних університетських закладів, достатньо помітних у міжнародному освітньо-науковому просторі (наявні у ТОП-500 світових рейтингів), які є передусім національними лідерами з вищої освіти, забезпечують високу якість освітніх послуг (на рівні світових стандартів) і займають помітно активну позицію у міжнародному «науковому поділі праці». І що не менш важливо – представляють собою ефективний приклад для наслідування з боку інших університетів, у результаті чого останні вимушені підтягуватися до їхнього рівня.

Отже, в цілому можна зробити висновок, що система вищої освіти в Україні за своїми економічними можливостями, конкурентним статусом поступається університетським системам високорозвинених країн, але має значний потенціал для нарощування своєї конкурентоспроможності. Основними бар'єрами на шляху ефективної реалізації цього потенціалу є критична нестача фінансових ресурсів у розпорядженні ВНЗ і малоефективна модель управління університетським сектором як на рівні держави. Ефективним напрямом державної стратегії розбудови якісної і конкурентоспроможної вищої освіти в Україні може бути становлення глобально конкурентних університетів по моделі «вглиб», яка передбачає форсоване інвестування державою фінансових ресурсів у розвиток передових університетських закладів, спроможних гідно представляти країну у міжнародному освітньо-науковому просторі.

Список використаних джерел

1. Сазик В.І. Ключові фактори становлення конкурентоспроможних університетів // Економіка України. – 2013. – №5 (618). – С. 75-90.
2. Сазик В.И. Детерминанты глобальной конкурентоспособности университетов: в поиске эффективной стратегии развития высшего образования на Украине // ж-л “Вопросы образования” (Высшая школа экономики, Москва). 2014. № 1. – С. 134-161